

ГАЛУЗЕВІ ЕЛЕМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

І. В. ПАРИЗЬКИЙ, кандидат юридичних наук, доцент
(Національна академія управління, м. Київ)

Анотація. Метою дослідження є виокремлення та аналіз стану, основних тенденцій розвитку та існуючих проблем інноваційного оновлення провідних галузей вітчизняної економіки. **Методика дослідження.** Використано методи економічного аналізу, а також методи емпіричних досліджень, зокрема, спостереження, порівняння, системно-функціональний, функціонально-структурний та комплексний методи. **Результати.** Стаття присвячена визначенню основних напрямів державного управління інноваційним розвитком ключових і технологічних галузей економіки України. Проаналізовано тенденції інноваційного розвитку машинобудування, аграрної галузі та ІТ-індустрії. **Практична значущість результатів дослідження.** Розкрито основні проблеми державного регулювання інноваційної діяльності та модернізації цих галузей економіки.

Ключові слова: державне управління, інноваційно-технологічний розвиток, машинобудування, аграрна галузь, ІТ-індустрія.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Економічний розвиток, що базується на досягненнях науково-технічного прогресу, супроводжується технологічною модернізацією основних сфер національного господарства. Разом із тим упродовж тривалого часу стратегія економічного та соціального розвитку України передбачає, що визначальним пріоритетом державного управління є структурна перебудова промисловості шляхом установлення інноваційної моделі економічного зростання та трансформації України в конкурентну високотехнологічну державу. Відтак, вирішення цього стратегічного завдання обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом зростає увага вітчизняних дослідників до питання технологічного й інноваційного розвитку промисловості України, урахуваючи визнання та закріплення на національному рівні пріоритетності технологічної її модернізації, необхідності її структурної перебудови для випереджаючого економічного розвитку України. Хоча цьому питанню приділяли увагу З. Андрушкевич, О. Бойко, В. Дикань,

М. Згуровський, А. Мазаракі, Л. Федулова та інші, досі воно залишається невирішеним.

Незважаючи на наявність значного наукового доробку, присвяченого проблемам інноваційного та технологічного зміцнення національного виробництва, недостатність досліджень у сфері ефективного державного управління інноваційно-технологічним розвитком провідних галузей економіки обумовлює актуальність дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виокремлення та аналіз стану, основні тенденції розвитку та існуючі проблеми інноваційного оновлення провідних галузей вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Про необхідність розвитку й підтримки вітчизняних високотехнологічних галузей як складової частини довгострокового процесу розбудови конкурентоздатної інноваційної економіки свідчить «Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» [1]. Проте, результативність та ефективність інноваційної діяльності залежить від багатьох чинників, зокрема технологічного забезпечення.

Ураховуючи світові тенденції інноваційно-технологічного розвитку, уряд України визначив ряд пріоритетних з інноваційної точки зору галузей економіки. Їх прогресивне оновлення дозволить створювати високотехнологічну наукомістку продукцію, яка зможе конкурувати на міжнародному ринку. Серед ряду таких галузей, залежно від потенціалу їх інноваційного й технологічного розвитку та від їх технологічної укладності, слід виділити такі: машинобудування, аграрна галузь та ІТ-індустрія.

Ключова роль у галузевій структурі народногосподарського комплексу України належить промисловості, у структурі якої найбільшу питому вагу мають галузі важкої індустрії, особливо машинобудування. Важка промисловість формує понад 80 % загальної вартості реалізованої продукції промисловості, зокрема на машинобудування припадає 12–14 %. Галу-

зева структура машинобудування дуже різноманітна. Найрозвиненіші такі його ланки, як важке машинобудування, транспортне, сільськогосподарське, приладобудування, радіотехнічне та електротехнічне виробництво [2].

Інноваційна діяльність у даній галузі пов'язана з виробництвом машин та устаткування, електричного, електронного та транспортного устаткування. Тому за цими критеріями проаналізуємо рівень новаторства вітчизняного машинобудування.

Основні показники інноваційної активності підприємств машинобудівної промисловості (табл. 1) свідчать про її спад. У 2014 р. проти 2008 р. суттєво знизилась кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю: тих, які виробляли машини та обладнання, – на 18,3 %, електронне й оптичне устаткування – на 21,3 %, транспортне устаткування – на 20,7 %.

Таблиця 1

Інноваційна активність машинобудівних підприємств у 2008–2014 рр. [3–6]

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
<i>Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, од.</i>							
Виробництво машин та устаткування	978	986	955	927	865	796	799
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	616	639	644	610	577	477	485
Виробництво транспортного устаткування	294	300	282	274	286	247	233
<i>Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од.</i>							
Виробництво машин та устаткування	156	160	163	181	163	113	110
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	137	136	138	135	126	121	119
Виробництво транспортного устаткування	61	62	72	73	77	82	61

Стосовно підприємств, які впроваджували інновації за першими двома напрямками діяльності, то їх кількість у динаміці теж зменшилась, відповідно на 29,5 %, 13,1 %. Чисельність підприємств, які впроваджували інновації у виробництво транспортного устаткування, у звітному й базовому роках не змінилася, хоча в деякі періоди збільшувалася. Так, приміром

у 2013 р. їх кількість досягла піку – 82 підприємства, а роком раніше налічувалося 77. Загалом, дані стосовно інноваційної активності машинобудівних підприємств мали неоднозначний характер, проте чітко простежується застій галузевої економіки, для якої фактичний інноваційно-технологічний розвиток не притаманний.

Отже, попри проголошені державою завдання розвитку машинобудування [7] зі створення конкурентоспроможного машинобудівного комплексу, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати завдання щодо забезпечення основних секторів реальної економіки інноваційно-ефективною продукцією власного виробництва, а також збільшення обсягу її експорту, дана індустрія має низку проблем, які жодним чином не сприяють інтенсивному інноваційному розвитку.

Державне регулювання довело свою неефективність. Основною причиною цього є недостатня державна підтримка вітчизняного виробника в машинобудівній галузі. Зокрема, це стосується: субсидіювання; пільгового кредитування; методів підвищення мобільності робочої сили; диференційованих методів стимулювання окремих видів праці; удосконалення амортизаційної політики; уведення податкових послаблень; розвитку державно-приватного партнерства [8, с. 215–216]. Тому, для розвитку машинобудівної галузі України необхідно вдосконалити державне управління, базуючись на комплексності, системності та стратегічному плануванні.

Ще однією важливою складовою національної економіки України є аграрна галузь, яка створює значну частку доданої вартості у ВВП, гарантує продовольчу безпеку, створює робочі місця та експортує вітчизняну продукцію. Держава визначила такі пріоритети інноваційної діяльності в аграрному секторі: впровадження найбільш перспективних агротехнологій, новітньої техніки, селекція, насінництво. На основі цього передбачається підвищення продуктивності виробництва з метою зниження витрат на одиницю продукції та зміцнення її конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках.

Успіх інноваційної діяльності аграрної галузі залежить від створення й впровадження наукових і технічних розробок, які суттєво вдосконалюють технологічність та ефективність господарських процесів (табл. 2). На жаль, в останні роки кількість організацій, які виконували наукові роботи, скоротилася на 22,6 % у 2014 р. проти 2008 р., відтак і чисельність виконавців такого роду робіт у сільському господарстві скоротилася на 32,3 %.

Таблиця 2

Динаміка основних показників наукової діяльності в аграрній галузі України [3–6]

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, од.	164	162	168	161	151	135	127
Чисельність працівників наукових організацій у сільському господарстві, осіб	13 091	12 727	12 540	10 479	9 951	9 779	8 866
Фінансування наукових і науково-технічних робіт, млн грн	474,3	457,7	526,0	547,9	264,4	636,1	590,8
Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій, млн грн	492,6	478,7	556,1	558,8	270,95	642,0	602,4
Витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт, млн грн	504,9	490,5	551,3	565,9	652,6	642,2	598,7

Разом із тим вартість наукових та науково-технічних робіт, які власними силами виконували наукові організації у звітному році на 22,2 %, ніж у базовому, що спричинено коливаннями курсу гривні, якщо таку продукцію реалізували у валютному вираженні. Проте, незважаючи на втрату дослідників, ефективність наукових і науко-

во-технічних робіт аграрного спрямування у звітному періоді зростає – загальний показник здійснених новаторських розробок становив 6 055 од. (+20 %). Хоча виробів і технологій створили менше (38 % і 47 %, відповідно), у 2014 р. селекціонували вчетверо більше нових сортів рослин порівняно із 2008 р.

Така динаміка доводить, що попри стан науково-технологічної діяльності, викликаний хоча й повільним, але занепадом науково-дослідних робіт у сільському господарстві, вітчизняні науковці та дослідники намагаються селекціонувати нові сорти й гібриди та створювати передові технології. Тож, зважаючи на такий стан основних напрямів інноваційного розвитку аграрної галузі, варто констатувати, що пріоритети державної інноваційної політики не реалізуються належним чином.

Важливою складовою економіки України є використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для того, щоб створювати, використовувати й обмінюватися інформацією та знаннями, виробляти товари й надавати послуги, сприяючи сталому розвитку. Відтак, загальна інформація про використання комп'ютерної техніки та телекомунікацій дозволить оцінити рівень розвитку ІКТ.

За даними Всесвітнього економічного форуму за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у 2014 р. Україна зайня-

ла 81 місце у світі, що на вісім позицій нижче, ніж у попередньому році. Крім того, вітчизняний ринок інформаційних технологій у звітному році скоротився на 25 % – до 2,2 млрд дол. [9].

За даними табл. 3 видно, що у сфері інформатизації у 2014 р. працювало понад 13 тис. підприємств, основним видом діяльності яких є надання послуг інформатизації та комунікації, що лише на 0,8 % більше в порівнянні із 2010 р., а порівняно із 2013 р. – 10,6 % менше. Кількість ІТ-спеціалістів, задіяних у наданні ІКТ-послуг в Україні у 2014 р., істотно зменшилася порівняно з базовим роком – на 16,6 %.

Однак, варто відзначити один негативний факт, що за останні п'ять років підприємства, які надавали послуги інформації та комунікації, зазнали збитку. Фінансовий результат у звітному році проти 2010 р. зменшився майже вчетверо, а рентабельність операційної діяльності становила мінус 1,7 %. Така різка зміна не вселяє оптимізму в ефективність діяльності інформаційних підприємств та в можливість їх інноваційного розвитку.

Таблиця 3

Основні показники підприємств із надання послуг інформації та комунікацій в Україні [10]

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість підприємств, од.	13 189	14 372	13 448	14 885	13 300
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	233,5	231,4	219,5	218,1	194,7
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	65 925,6	74 348,2	79 354,9	80 410,4	84 452,4
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн грн	4 101,4	4 440,7	6 300,1	6 817,6	-15 509,0
Рентабельність операційної діяльності, %	7,4	7,6	10,5	11,5	-1,7

Проте в Україні використання послуг інформаційно-комунікаційних спрямоване більше нас прощення виробничого процесу й автоматизації праці, а не для створення нематеріальних активів чи інших ІТ-технологій. Крім того, значне відставання України у сфері ІКТ обумовлює необхідність державної підтримки як основного стимулу її росту, диверсифікації та модернізації.

Отже, державне регулювання стимулювання діяльності пріоритетних галузей пов'язане з низкою проблем, серед яких:

- декларативний характер підтримки з боку держави;
- відсутність механізмів реалізації про-

грам економічного, інноваційного й технологічного розвитку галузей та контролю за їх виконанням;

- нестача державного фінансування та програм субсидіювання підприємств, які впроваджують інновації;

- неналагоджена політика спрощеного кредитування та пільгового оподаткування інноваційно активних суб'єктів діяльності;

- відсутність належного нормативно-правового поля, яке сприяє іноземним інвестиціям в основні галузі економіки країни;

- слабка мотивація вітчизняних науковців і дослідників до створення передових технологій і процесів;

– недорозвиненість виробничої, інноваційної та соціальної інфраструктури тощо.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. З аналізу стану й можливостей інноваційно-технологічного розвитку ключових пріоритетних галузей національної економіки можна зробити висновок про їхню депресію. Кожна з перелічених сфер характеризується спадом основних економічних показників і невмотивованістю до розвитку, тому головним завданням України є ліквідація цих проблем як прямими, так і непрямими методами державного регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект «Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» / Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c3081991-45fb-47df-abc6-59822e854a99&title=ProektstrategiiRozvitkuVisokotekhnologichnikhGaluzeiDo2025-Roku> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
2. Андрушкевич З. М. Перспективний аналіз умов інноваційного розвитку машинобудівних підприємств України / З. М. Андрушкевич // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2010. – № 683 «Проблеми економіки та управління». – С. 9–13.
3. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2014 р. / за ред. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 255 с.
4. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2012 р. / за ред. І. В. Калачова. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 287 с.
5. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2010 р. / за ред. І. В. Калачова. – Київ : Державна служба статистики України, 2011. – 282 с.
6. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2009 р. / за ред. І. В. Калачова. – Київ : Державна служба статистики України, 2010. – 347 с.
7. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу : Закон України від 7.02.2002 №3023-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/podatkovabazado-nabrannya-chinnosti-podatkovimkodeksom/normativnopravova-baza/zakoniukraini/arhiv-zakoniv-ukraini/zakoniukrainiza-2002-rik/59959.html> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
8. Дикань В. В. Державне регулювання розвитку машинобудування України / В. В. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 213–217.
9. Статистичний бюлетень «Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах України». – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 28 с.
10. Державна служба статистики України / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Proekt «Stratehiia rozvytku vysokotekhnolohichnykh haluzei do 2025 roku» / Ofitsiyniy veb-sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [The «high-tech development strategy to 2025» / The official website of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c3081991-45fb-47df-abc6-59822e854a99&title=ProektstrategiiRozvitkuVisokotekhnologichnikhGaluzeiDo2025-Roku> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].
2. Andrushkevych, Z. M. (2010). Perspektivnyi analiz umov innovatsiinoho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy

- [Prospective analysis of the conditions of innovative development of machine-building enterprises of Ukraine] *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politehnika» № 683 «Problemy ekonomiky ta upravlinnia» – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine. Un-th Lviv Polytechnic: Collected papers, № 683 «Problems of Economics and Management», 9–13 [in Ukrainian].*
3. Statystychnyi zbirnyk «Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini» u 2014 r. [Statistical collection «Scientific and innovative activity in Ukraine» in 2014]. (2015). O. O. Karmazin (Ed.). Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
  4. Statystychnyi zbirnyk «Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini» u 2012 r. [Statistical collection «Scientific and innovative activity in Ukraine» in 2012]. (2013). I. V. Kalachov (Ed.). Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
  5. Statystychnyi zbirnyk «Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini» u 2010 r. [Statistical collection «Scientific and innovative activity in Ukraine» in 2010]. (2011). I. V. Kalachov (Ed.). Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
  6. Statystychnyi zbirnyk «Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini» u 2009 r. [Statistical collection «Scientific and innovative activity in Ukraine» in 2009]. (2010). I. V. Kalachov (Ed.). Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
  7. Zakon Ukrainy «Pro stymuliuvannia rozvytku vitchyznianoho mashynobuduvannia dlia ahropromysloвого kompleksu» vid 7.02.2002 № 3023-III [Law of Ukraine «On stimulation of the development of domestic machine-building for the agro-industrial complex» from February 7, 2002 No. 3023-III]. Retrieved from <http://sts.gov.ua/podatkovy-bazado-nabrannya-chinnosti-podatkovim-kodeksom/normativnopravova-baza/zakoni-ukraini/arhiv-zakoniv-ukraini/zakoniukraini-za-2002-rik/59959.html> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].
  8. Dykan, V. V. (2013). Derzhavne rehuliuвання rozvytku mashynobuduvannia Ukrainy [State regulation of the development of machine building of Ukraine] *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, 42, 213–217 [in Ukrainian].
  9. Statystychnyi biuletен «Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvakh Ukrainy» [Statistical Bulletin «Using Information and Communication Technologies at Ukrainian Enterprises»]. (2015). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
  10. Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy / Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine / Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). <http://www.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].

И. В. Парижский, кандидат юридических наук, доцент (Национальная академия управления, г. Киев). **Отраслевые элементы государственного управления инновационно-технологическим развитием экономики Украины.**

Аннотация. Целью исследования является выделение и анализ состояния, основных тенденций развития и существующих проблем инновационного обновления ведущих отраслей отечественной экономики. **Методика исследования.** Используются методы экономического анализа, а также методы эмпирических исследований, в частности, наблюдение, сравнение, системно-функциональный, функционально-структурный и комплексный методы. **Результаты.** Статья посвящена определению ключевых направлений государственного управления инновационным развитием ключевых и технологических отраслей экономики Украины. Проанализированы тенденции инновационного развития машиностроения, аграрной отрасли и ИТ-индустрии. **Практическое значение результатов исследования.** Раскрыты основные проблемы государственного регулирования инновационной деятельности и модернизации этих отраслей экономики.

Ключевые слова: государственное управление, инновационно-технологическое развитие, машиностроение, аграрная отрасль, ИТ-индустрия.

I. Paryzhskyy, Cand. Jur. Sci., Docent (National Academy of Management). Industry elements of public administration of innovation and technological development of the economy of Ukraine.

Annotation. The purpose of the study is to isolate and analyze the situation, the main trends of development and the existing problems of innovation renewal of the leading branches of the national economy. **Methodology of research.** Used methods of economic analysis and methods of empirical research, in particular observation, comparison, systemic-functional, functional-structural and holistic methods. **Findings.** The article is devoted to the definition of key directions of public administration of innovation development of main technology sectors of Ukrainian economy. The tendencies of innovative development of machinery, the agricultural sector and the IT industry are analyzed. **Practical value.** The main problems of public administration of innovation and modernization of industries are outlined.

Keywords: public administration, innovation and technological development, engineering, agriculture, IT-industry.